

УДК 336.7

Шевченко Ю. А.,

*аспірантка, кафедра міжнародних фінансів,**Київський національний економічний**університет ім. В. Гетьмана, м. Київ*

ФОРМУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ ТНК У ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

В статті розкрито основні проблеми сутності існування сучасного глобального середовища в розрізі міжнародного інвестування ТНК, що впливає на основні напрямки діяльності компаній та місць розташування своїх дочірніх компаній. Досліджена сучасна структура глобального середовища в умовах нестабільності та турбулентності, яка постійно видозмінюється під викликами сучасності. Спроектовано інвестиційне середовище, яке безпосередньо існує як частина економічного середовища певної приймаючої країни та створює умови для ефективного функціонування ТНК як єдиної залежної системи підприємств. Проаналізовано зміну інвестиційної поведінки в умовах глобального турбулентного середовища та певні майбутні зміни в даному аспекті.

Ключові слова: інвестиційна поведінка, глобальне середовище, інвестиції, ТНК, економічне середовище, фактори, волатильність, адаптація

ФОРМИРОВАНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОВЕДЕНИЯ ТНК В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ СРЕДЫ

Шевченко Ю. А.

В статье раскрыты основные проблемы понятия существования современной глобальной среды в разрезе международного инвестирования ТНК, которая влияет на основные направления деятельности компаний и мест расположения своих дочерних компаний. Исследована современная структура глобальной среды в условиях нестабильности и турбулентности, которая постоянно видоизменяется вследствие появления вызовов современности. Спроектирована инвестиционная среда, которая непосредственно существует как часть экономической среды определенной принимающей страны и создает условия для эффективного функционирования ТНК как единой зависимой системы предприятий. Проанализировано изменение инвестиционного поведения в условиях глобальной турбулентной среды и некоторые будущие изменения в данном аспекте.

Ключевые слова: инвестиционное поведение, глобальная среда, инвестиции, ТНК, экономическая среда, факторы, волатильность, адаптация

THE CREATION MNC'S INVESTMENT BEHAVIOUR IN THE GLOBAL ENVIRONMENT

Shevchenko Y.

The article is devoted to the basic problems of the modern concept of the existence of the global environment in the context of MNC's international investment, which affects the basic directions of activity of the companies and locations of its subsidiaries. It studied a modern structure of the global environment in the conditions of instability and turbulence, which is constantly changing as a consequence of the emergence of modern challenges. It emphasized on the role of investment in the modern economic activity. It highlighted the key factors that affect the investment decisions of MNCs. The global environment is the main area of operation of multinationals today, which in different ways and with different force affects the performance highlights of MNCs. It designed investment environment, which itself exists as part of the particular economic environment of the host country and create conditions for the effective functioning of the MNC as a single enterprise dependent system. Therefore, there is a problem in the studying of the basic structural elements of the environment in terms of economic, political, environmental and cultural spheres. Each in its own way influences the activity of MNCs and corrects the basic strategy of the operation of enterprises in the future. We analyzed the change of investment behaviour in the global turbulent environment and some future changes in this aspect. We described the creation of investment behaviour in the different unexpected situations.

Keywords: investment behaviour, the global environment, investment, MNC, the economic environment, factors, volatility, adaptation

Постановка проблеми. В сучасних умовах існує велике різноманіття умов, факторів успішного функціонування транснаціональних компаній, які необхідно компаніям враховувати та з найбільшою точністю використовувати як конкурентні переваги на міжнародному ринку. Внаслідок цього, так як кожна країна має власні особливості та характеристики, утворюється глобальне середовище, яке впливає на діяльність кожного суб'єкта міжнародних економічних відносин та постійно коригує напрямки здійснення даних дій.

Але, як відомо, на сучасному етапі економічного розвитку головними суб'єктами інвестування, торгівлі та надання послуг виступають ТНК. Тому що ТНК мають у своєму розпорядженні набір інструментів управління та виробництва, пристосовуючись до того середовища в якому їм потрібно отримувати вигоди та зменшувати ризики до мінімуму. І

тому внаслідок зростання генерації нових ідей, інновацій компаніям слід ретельно співставляти усі переваги та недоліки від розміщення власних фінансових ресурсів, так як вони є основною ліквідною формою оборотних активів.

Також ТНК, як цілій залежній системі, необхідно враховувати не тільки середовище певної країни в розрізі економічному, але брати до уваги в своїй діяльності також політичні, екологічні та культурні аспекти глобального середовища. Тому звідси впливає актуальність даного дослідження та необхідність у ретельному та глибокому вивченні цього питання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розробкою та дослідженням взаємодії глобального середовища та інвестиційної поведінки ТНК займалися багато зарубіжних та вітчизняних вчених таких як: Р.Гріффін [1], П.Друкер [3], К.Камерон [5], Д.Лук'яненко [6], О.Мозговий [6], М.Пастей [1], Л.В.Руденко-Сударева [7] та інші.

Дані дослідження є цікавими, ґрунтовними в розрізі прийняття найоптимальніших управлінських рішень щодо здійснення ТНК конкурентоспроможного виробництва, інвестування та культурної оцінки приймаючої країни. Розкриваються основні характеристики новизни в менеджменті ТНК, створення сучасної організаційної структури системи підприємств, а також досліджується глобальне середовище, яке безпосередньо впливає на вибір та розташування об'єкту міжнародного інвестування ТНК.

Але в умовах постійних змін та коливань на світовому фінансовому ринку перед ТНК виникають нові виклики глобальної спільноти, змінюється попит і пропозиція на товари та послуги ТНК, що вимагає від них постійної адаптації до нових умов. Внаслідок цього і виникає необхідність у більш детальному та глибокому вивченні питання щодо взаємодії ТНК та глобального середовища в розрізі інвестиційної поведінки.

Метою статті виступає ґрунтовне дослідження основної структури глобального середовища та її впливу на інвестиційну поведінку ТНК, загальних умов функціонування сучасної діяльності ТНК, а також можливих майбутніх змін в інвестиційних пріоритетах компаній за рахунок адаптації до глобальних викликів.

Основні результати дослідження. Формування сучасного стану світового ринку товарів, робіт та послуг, а особливо міжнародного інвестування стало наслідком тривалого трансформаційного розвитку світової економіки, починаючи від розбудови її після Великої депресії (1929-1933 рр.), Другої Світової війни та локальних криз, наприклад, Азійської кризи (1997-1998 рр.) та закінчуючи посткризового етапу світової фінансової кризи 2008 року.

Дані коливання світового фінансового ринку дають поштовх ТНК ретельно вивчати сучасне глобальне середовище, враховуючи абсолютно всі елементи даного утворення, особливо, що стосується розміщення інвестицій ТНК в приймаючій країні.

Взагалі, можна визначити, що глобальним середовищем називається сукупність факторів, інститутів, умов, які впливають на діяльність суб'єктів міжнародних економічних відносин.

Так, відповідно до дослідження Л. В. Руденко-Сударєвої, у міжнародному бізнесі під зовнішнім середовищем розуміють сукупність факторів, які впливають на компанію із-зовні і при цьому вони можуть бути сприятливими для її ефективної діяльності або можуть бути руйнівними. І тому при визначенні елементів зовнішнього середовища і полегшення врахування їхнього впливу на ТНК зовнішні фактори поділяються на фактори прямого та непрямого впливу [7].

Згідно дослідження, Л.В.Руденко-Сударєвої, фактори середовища прямого впливу впливають на операції і самі піддаються прямому впливу операцій, що здійснюються ТНК. В свою чергу середовище непрямого впливу містить в собі фактори, що не впливають прямо на проведення операцій ТНК, але їхня дія на фактори прямого впливу змінює ефективність даних операцій [7].

В даному випадку можна зазначити, що дійсно будь-яке середовище складається з сукупності елементів, які коригують та направляють діяльність ТНК у відповідності до змін, які відбуваються в глобальному середовищі, так як система є єдиним взаємозалежним ланцюгом елементів, коли якісь дисбаланси в одному з них викликає погіршення ситуації всієї системи [8].

Оцінивши зовнішню та внутрішню структуру середовища, ТНК може скласти довгострокові та короткострокові плани та стратегії на майбутню діяльність, тим самим використовуючи різноманітні інструменти сучасного менеджменту для збереження конкурентних переваг на світовому ринку.

Відповідно до вчень П. Друкера, для отримання найкращих переваг від використання внутрішніх факторів компанії, діяльність та структура ТНК повинна бути побудована на ряді принципів [3].

Відповідно до першого, то організаційна структура ТНК повинна бути прозорою, де службовцям необхідно знати і розуміти структуру установи, в якій працюють.

Другий розкриває те, що в організації обов'язково має бути особа, яка приймає кінцеві рішення в сфері своєї компетенції. І також необхідно, щоб був працівник, який бере на себе керівництво в кризовій ситуації.

Третій принцип відображає те, що кожен працюючий повинен мати тільки одного керівника. Існує також ще один важливий структурний принцип, відповідно до якого кількість рівнів структури ТНК повинно бути мінімальним [3].

Таким чином, відповідно до цих принципів, можна зазначити, що інвестиційна діяльність повинна здійснюватися на підприємстві спеціально утвореним відділом та

керівником, які разом з іншими підрозділами ТНК, як і в країні базування так і в приймаючій країні приймуть найкраще рішення щодо розміщення інвестицій та вибору форми інвестування.

Тоді, зовнішнє, тобто глобальне середовище, в якому здійснюється інвестиційна діяльність ТНК, на наш погляд, можна охарактеризувати як сукупність країн, ринків, де розміщується основна маса інвестицій та міжнародних організацій, які проводять регулювання шляхом публікації великої кількості правил для розміщення інвестицій та щорічних звітів, які описують поточну ситуацію на ринках прямого та портфельного інвестування.

І в цьому розрізі, спираючись на дослідження Л. В. Руденко-Сударєвої, ТНК змушені проводити свою діяльність за умов існування багатовекторного правового, економічного, політичного та культурного середовища [7].

Тоді економічне середовище складається з різноманіття економічних факторів та показників макроекономічної ефективності країн, де розміщуються інвестиції. Відповідно до даних Світового банку, в країнах, які є найбільш інвестиційно привабливими, ВВП на душу населення за 2011-2014 рр. коливається приблизно від 50 000 дол. США на душу населення до 1 500 дол. США [4], як видно з табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка ВВП на душу населення за 2011-2014 рр.

Назва країни	Роки			
	2011	2012	2013	2014
Бразилія	13 042.04	11 922.5	11 711.0	11 384.4
Індія	1 471.7	1 449.7	1 455.1	1 581.5
Канада	52 086.5	52 733.5	52 305.3	50 235.4
Китай	5 574.2	6 264.6	6 991.9	7 590.0
Нова Зеландія	37 896.9	39 505.0	42 308.2	44 342.2
Німеччина	49 593.6	44 010.9	46 441.7	47 821.9
США	49 781.4	51 456.7	52 980.0	54 629.5
Україна	3 569.8	3 855.4	4 029.7	3 082.5
Франція	43 807.5	40 850.4	42 627.7	42 732.6
Японія	46 203.7	46 679.3	38 633.7	36 194.4

Джерело: складено на основі [4; 2]

Як бачимо, Нова Зеландія, Франція, Німеччина, США, Канада є країнами з найбільшими показниками ВВП на душу населення з числа обраних досліджуваних країн. Проте ВВП на душу населення в Японії останнім часом знижується, починаючи з 2013 року. В Україні тим часом ВВП на душу населення в 2014 році склав лише 3 082.5 дол. США на душу населення, що означає, що один елемент економічного середовища є не надто

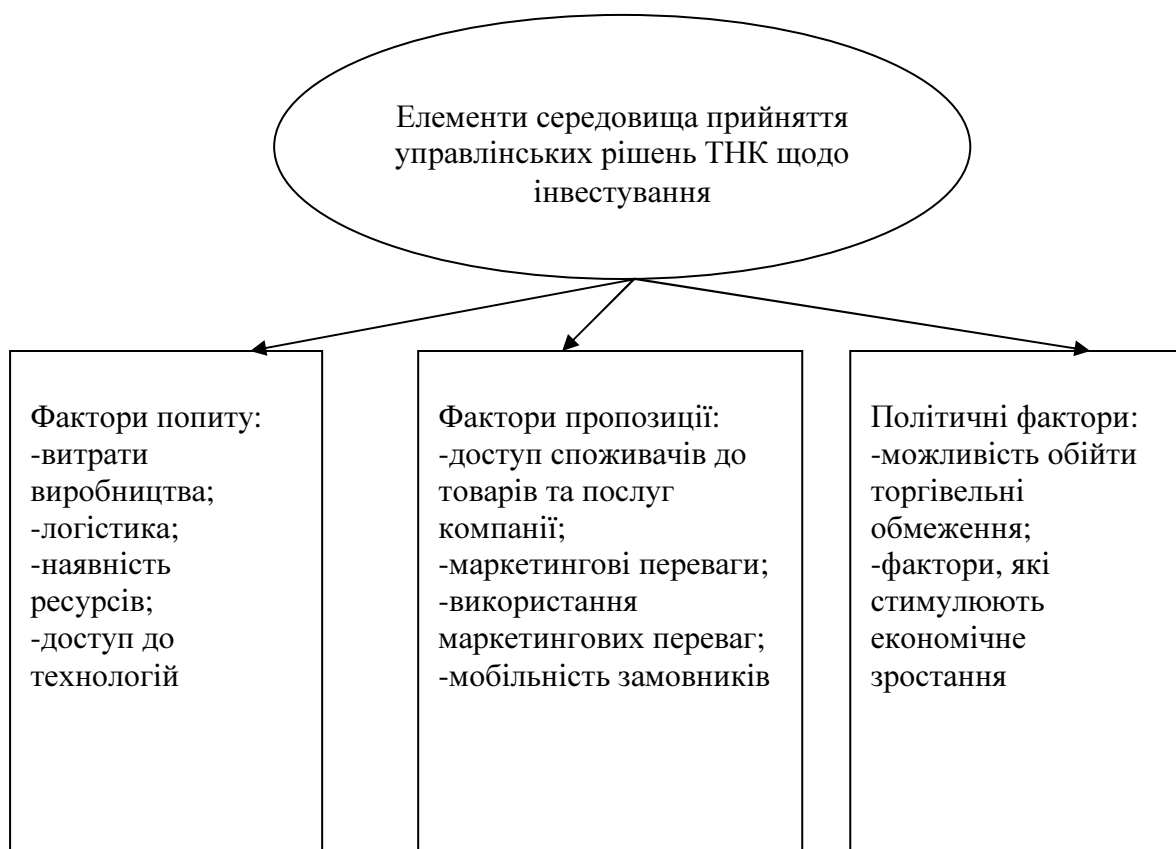
привабливим для інвестування, але за одним показником не можна охарактеризувати економічне середовище приймаючої країни.

Аналізуючи напрацювання Л. В. Руденко-Сударевої, основним елементом економічного середовища є фінансовий ринок, за допомогою якого і здійснюється оборот інвестиційний потоків між різними суб'єктами економіки [7].

В свою чергу, відповідно до розробок Р. Гріффіна та М. Патея, основними факторами економічного середовища, а особливо прийняття правильного управлінського рішення ТНК щодо розміщення прямих іноземних інвестицій виступають: фактори пропозиції, фактори попиту і політичні фактори [1].

Тобто ухвалення в компанії рішення про використання прямого інвестування капіталу, як способу виходу на міжнародний ринок, залежить насамперед від чинників попиту до яких Р. Гріффін відносить витрати виробництва, логістику, наявність природних ресурсів і доступ до основних технологій.

Тоді до факторів пропозиції відносяться, як видно з рис. 1, доступ споживачів до послуг та товарів компанії, маркетингові переваги, використання конкурентних переваг та мобільність замовників.

Рис.1 Елементи середовища прийняття управлінських рішень ТНК щодо інвестування за Р.Гріффіном

Джерело: складено на основі [1]

Але в розрізі інвестиційної поведінки ТНК також важливо досліджувати політичне середовище, яке займає велику роль в ухваленні компанією рішення щодо розміщення власних інвестицій в певній країні.

Політичне середовище є досить містким та на сьогоднішній час сильно впливає на вибір країни, де будуть розміщуватися майбутній інвестиції. Наприклад, локальні конфлікти, нестабільність законодавчої бази спричиняє відштовхування інвесторів та зниження інвестиційної привабливості країни, де можуть бути розташовані інвестиції.

Відповідно до цього, більшість демократично обраних органів влади (місцевих, регіональних або державних) зацікавлені в забезпеченні економічного добробуту своїх громадян. Державні органи приймаючих країн пропонують компаніям пільги, які покликані мотивувати їх до розміщення нових підприємств в межах їх юрисдикції. Пільги, що пропонуються компанії урядом та іншими органами влади можуть стати важливим катализатором процесу міжнародного інвестування. У число таких пільг можна занести так як: низька плата за комунальні послуги, програми підготовки робітників і службовців, вдосконалення інфраструктури (наприклад, будівництво нових шосе або залізниць), а також зниження податків або тимчасове звільнення від сплати податків [1].

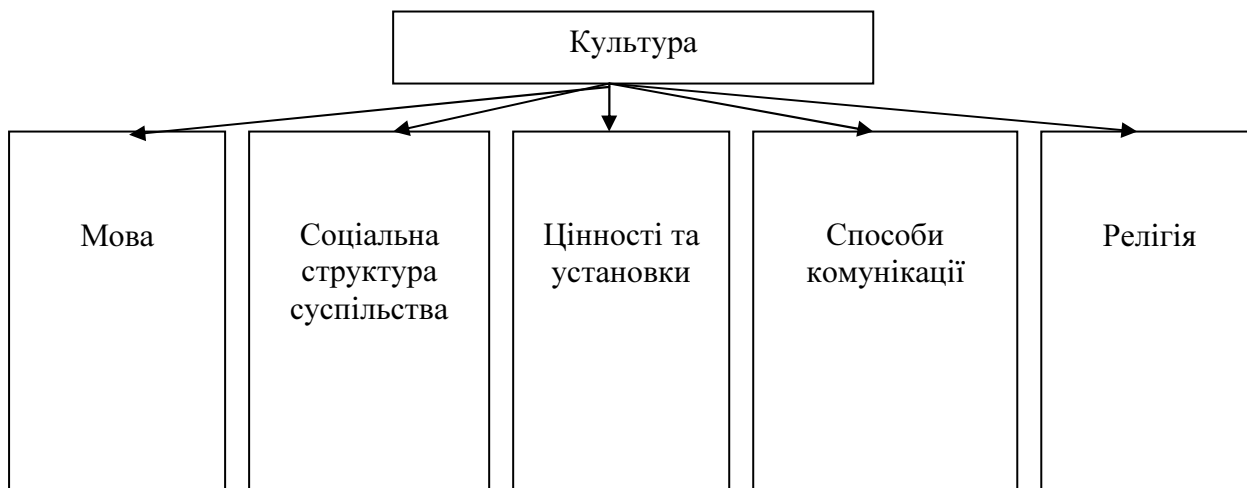
Тому, щоб зменшити вплив політичного середовища, згідно з К. Камероном, для правильного прийняття рішення щодо розміщення інвестицій необхідно також враховувати і корпоративну культуру компанії, а також культура має потужний вплив на виробничі показники діяльності і довгострокову ефективність підприємств [5].

Тоді як Д. Лук'яненко та О. Мозговий вважають, що основними рушіями прийняття оптимального рішення та здійснення міжнародної діяльності ТНК виступають мотивація вищого керівництва за допомогою компенсаційних пакетів, який складається з посадового окладу, доплат і надбавок, премій, соціальних виплат і заохочень, опціонів чи пакета акцій. У західних компаніях суттєву частку винагороди топ-менеджерів становлять довгострокові виплати, розмір яких залежить від збільшення вартості капіталу компанії (ринкової ціни акцій) і досягнення довгострокових цілей [6].

Таким чином правильний вибір інструментів управління керівниками ТНК може зменшити вплив глобального середовища, а особливо економічного та політичного середовищ.

Але як зазначалося вище, без врахування культурного середовища не можливо побудувати точну стратегію розташування інвестицій, так як культурні особливості в деяких країнах сильно змінюють інвестиційну поведінку ТНК, навіть в деяких випадках визначають успіх іноземного інвестування.

В даному випадку основними елементами культури є: елементи матеріальної культури, мова, естетика, освіта, релігія, відносини і цінності, громадські організації тощо. Структуру культури, яка притаманна більшості країн можна побачити на рис. 2.

Рис.2. Елементи культури

Джерело: складено на основі [1]

Тому для успішного функціонування ТНК у сфері міжнародного інвестування, адаптації до нових змін у глобальному турбулентному середовищі необхідно дотримуватися повного вивчення середовища, в якому функціонує ТНК. В подальшому перед ТНК виникатимуть нові проблеми, що будуть пов'язані, наприклад з асиміляцією різних культур, запровадженням міжнародними організаціями нових правил ведення бізнесу, виникненням глобальних проблем людства, які ТНК будуть покликані вирішувати.

Висновок. Здійснення аналізу взаємодії глобального середовища та інвестиційної поведінки ТНК, дає можливість зробити висновки про те, що середовище, яке впливає на діяльність дочірніх компаній ТНК та інших підрозділів має складну структуру та вимагає глибокого дослідження в розрізі різних аспектів.

На інвестиційну поведінку ТНК здійснюють свій вплив економічне, політичне, культурне середовище, а також взаємозалежна організаційна структура ТНК, мотивація топ-менеджменту. Тому подальші наукові дослідження допоможуть розробити рекомендації щодо прийняття правильного управлінського рішення.

1. Griffin R.W. *International business* / R. W. Griffin, M. Pustay. - US: Pearson, New Jersey, 2013.

2. *Report Doing Business 2016 Measuring regulatory quality and efficiency* [Electronic source]. - Retrieved from: <http://www.worldbank.org/en/publication>

3. Друкер П. *Задачи менеджмента в XXI веке* / П. Друкер; [пер. с англ. и ред. Н. М. Макарова]. - К. : Издательский дом "Вильямс", 2003.
4. *Звіт Світового банку за 2015 рік* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://web.worldbank.org>
5. Камерон К. *Диагностика и изменение организационной культуры* / К. Камерон, Р. Куинн; [пер. с англ. под ред. И. В. Андреевой]. — СПб: Питер, 2001.
6. Лук'яненко Д. *Мотивація топ-менеджменту глобальних корпорацій* / Д. Лук'яненко, О. Мозговий, М. Бурмака // *Міжнародна економічна політика*. - 2015. - № 2.
7. Руденко-Сударєва Л. В. *Управління потоками капіталів у сучасній бізнес-моделі функціонування транснаціональних корпорацій* : [монографія] / Л. В. Руденко-Сударєва. – К.: Кондор, 2009.
8. Шумпетер Й. *Теорія економічного розвитку: дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотку та економічного циклу* / Й. Шумпетер ; [пер. з англ. В. Старка]. - К. : Києво-Могилянська академія, 2011.

Стаття надійшла до редколегії 19.06.2016 р.